

TEZĂ DE ABILITARE

Științele comunicării și problematica dezvoltării

-rezumat-

Cluj-Napoca

Aprilie 2015

Conf.univ.dr. Ioan Hosu

Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării

Universitatea Babeș-Bolyai

Summary of the Habilitation Thesis

The current material, entitled „*Communication sciences and the issue of development*”, presents key moments of the professional path, encompassing the main theoretical and methodological contributions developed through projects after obtaining the doctoral degree. The structure of this material is in accordance with the applicable legal texts, as shown in the Methodological Norms approved under the Order of the Minister of National Education, published in the Official Journal of Romania, Part I, No. 107/10.II.2015.

The aim of the current thesis, as required by the above-mentioned methodological norms, is that of presenting the professional development and the evolution of the academic career, by showing the significant contributions to the field of communication sciences, as well as the personal contributions to the field of research and scientific publications, indicating, as concluding remarks, the main future directions and major topics of research in the doctoral school, the field of communication sciences.

The first section of the paper presents the most significant moments in the professional evolution, referring to the research activities, the main post-doctoral scientific publications, the documentation visits completed through the post-doctoral fellowship and the participation in a number of scientific events.

The second part of the paper – which is more complex – is built on two pillars. A first main reference point is represented by the theoretical and methodological concepts related to the issue of social and economical development, the methodologies and the institutional practices in the field. The empirical approaches presented are mostly inspired by the methodological model of research-action, to which we add the fact that our

approach is characterised by a strong interdisciplinary dimension. The second theoretical and methodological reference point stems from the idea that, exaggerated as it might seem, our everyday reality is dominated by social communication. Based on this statement, communication is immediately invested with a central role in institutional construction and in identifying policies which refer to individual, group or community development. Researchers of the communication phenomena perceive the social landscape as being dominated by a logic of the relational and of the communicational, underpinning all other components of social reality. Research in the fields of sociology, social psychology, marketing, media and mass communication, is witnessing a process of broadening of senses and understandings which define communication nowadays and which delute the area of meanings. This being the context, it is of utmost importance to bring clarifications and to distinguish nuances which can contribute to shedding light upon the role and place of communication sciences in the world we are living in. And, above all, it is absolutely necessary to identify methodological and institutional approaches for integrating the communication practices oriented towards reducing distances or barriers between people and between communities and to contextualise the communication process (by adapting to specific cultural, social, technological contexts etc.). It is vital to identify and to harness the potential offered by communication in the direction of manifesting freely, consciously and dignifying as an individual, as a community or humanity as a whole.

The central concept of all research efforts, of all research and intervention initiatives, was that according to which the processes of social change can be initiated, accelerated and implemented at optimal levels only if, within these projects of change or social innovation, we can also find concepts or models of intervention provided by communication sciences. Such a model can be easily identified in certain study programmes or research centers in North

America¹. Within this concept, there is a very strong focus on four dimensions, which can also be found in the post-doctoral career path. In this format, we will find disciplines capable to sustain skills and abilities for those interested in the integration - integrated institutional approach - of communication processes in the institutional structures which support socio-economical development. Therefore, the theoretical and methodological preoccupations in the area of research methods in social sciences are accompanied by theories of communication, strategic communication and theories of development (micro, meso and macro levels). The theoretical and methodological approaches of American universities are based on the Anglo-Saxon model of development, more specifically initiatives generated and managed by powerful entities connected to the everyday realities of the community.

This theoretical and methodological pillar, built on theories of communication, theories of development and research methodologies which can support the monitoring and evaluation of development projects, is accompanied by a series of learning structures with a high level of applicability, their aim being that of preparing future practitioners on the issue of socio-economical development. Such are the computer technologies, new media, public health, participation/participatory planning etc. In this model, practitioners for the communication area are integrated in the complex - and most of the times problematic - efforts of social and economical development.

The method through which the relation between the issue of development and communication was approached is strongly correlated with the post-communist intervention practices on socio-economic development. Among these case studies one will most commonly find practices developed by structures of the third sector in close cooperation with institutions of public

¹ Communication & Development Studies – programme for master's studies developed by the Center for International Studies, Ohio University.

administration or entities from the private sector. This model of resource mobilisation in collective actions is generated by the Anglo-Saxon practices which create development solutions based on a bottom-up approach and is constituted on a system of complex relations and interactions with quite heterogeneous people (with various experiences and interests and with different levels of expectation, competence and knowledge). These contexts can become quite problematic given the level of incoherence, the lack of a common vision, or the absence of interactions which fail to construct common identities and values. In such problematic contexts, social facilitation is absolutely necessary for generating significant qualitative and quantitative interventions on the pillar of communicational and relational activities between social actors and interested parties. Regardless if they develop in organisations, communities or society as a whole, positive, sustainable and participative results involve carrying out objectives and activities specific to a social and communicational plan.

The concluding section of the material contains key directions and research topics which remain to be developed. Research efforts will be oriented towards further understanding the communicational realities and the processes of development on a social, cultural, economical, institutional level etc. This aspect, with a strong applicative valence - specific to the research-action approach - requires a very careful research of the transformations in the field of norms and values, of the method of differentiating between intergenerational values and options, between cultural dimensions etc. Future research topics are projected to be multidimensional (group level, community level, organisational level), interdisciplinary and to pursue the understanding of the relation between actions on a communicational level and the issue of development or of social change.

Rezumatul tezei de abilitare

În prezentul material, cu titlul *Științele comunicării și problematica dezvoltării*, se regăsesc principalele momente din traseul profesional, principalele contribuții teoretico-metodologice dezvoltate în proiecte derulate după obținerea titlului de doctor. Structura materialului respectă cerințele și normele legale în vigoare, așa cum sunt prezentate în Normele metodologice aprobate prin Ordinul Ministrului Educației Naționale, publicat în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 107/10.II. 2015.

Teza își propune, așa cum se solicită în normele metodologice menționate, să indice evoluția profesională și a carierei academice, să prezinte contribuțiile semnificative pentru câmpul științelor comunicării, să prezinte contribuțiile personale în planul cercetării și al publicațiilor științifice, pentru ca în final să indice viitoarele direcții sau teme majore de cercetare în cadrul școlii doctorale, domeniul științele comunicării.

Intr-o primă secțiune lucrarea prezintă momentele cele mai importante din evoluția profesională, activități de cercetare și publicațiile științifice post-doctorale, stagiile de documentare realizate în cadrul bursei post-doctorale și parte din participările la evenimentele științifice.

Cea de a doua parte a lucrării, mult mai amplă, este construită pe doi piloni. Un prim punct de referință este reprezentat de concepțiile teoretico-metodologice privitoare la problematica dezvoltării sociale și economice, metodologiile de lucru și practicile instituționale în domeniu. Abordările empirice prezentate sunt mai degrabă inspirate de modelul metodologic cercetare-acțiune, la care adăugăm faptul că abordarea noastră este caracterizată de o puternică dimensiune interdisciplinară. Cel de al doilea pol teoretic și metodologic pleacă de la asumția că realitatea în care trăim, s-ar

putea să pară exagerat, este o realitate dominată de palierul socio-comunicațional. Plecând de la această afirmație vom plasa în mod automat pe o poziție centrală comunicarea și aportul comunicării la construcțiile instituționale, la politicile care vizează dezvoltarea individului, grupului și comunității. Pentru cercetătorii fenomenelor comunicării, peisajul social este dominat de o logică relațional comunicațională căreia-i sunt subsumate toate celelalte componente ale realității sociale. Asistăm, cercetările din spațiul sociologiei, psihologiei sociale, marketingului, comunicare de mediatice și de masă, la o extindere a sensurilor și a înțelesurilor pe care le are azi comunicarea, aria de înțelesuri și de semnificații este mult lărgită. În acest context se impun clarificări și nuanțări prin care să evidențiem rolul și locul științelor comunicării în lumea în care trăim și mai mult este nevoie de abordări metodologice și instituționale de integrare a practicilor comunicaționale orientate spre reducerea distanțelor sau a barierelor dintre oameni și comunități, de contextualizare a proceselor de comunicare (adaptarea la contexte cultural, sociale, culturale și tehnologice specifice etc.). Este esențial să recunoaștem și să valorificăm potențialul pe care-l oferă spațiul comunicării pentru manifestarea liberă, conștientă și demnă a fiecărui individ, comunitate sau a umanității în general.

Concepția centrală a eforturilor de cercetare, a inițiativelor de cercetare-intervenție a fost aceea că procesele de schimbare socială pot fi inițiate, accelerate sau optim implementate dacă în cadrul acestor proiecte de schimbare sau inovare socială regăsim și concepții/modele de intervenție furnizate de științele comunicării. Acest model, îl regăsim bine individualizat în cadrul unor programe de studii sau în centre de cercetare din spațiul nord-american². În cadrul acestei concepții există o concentrare puternică pe patru dimensiuni, dimensiuni care se regăsesc și în traseul profesional dezvoltat după finalizarea studiilor doctorale. În acest format vom regăsi discipline capabile să susțină competențe și abilități pentru cei interesați de

² Communication & Development Studies - programul de studii masterale dezvoltat în cadrul Centrului de Studii Internaționale, Ohio University.

integrarea, abordare instituțională integrată, a proceselor de comunicare în structurile instituționale care susțin dezvoltarea socială și economică. Astfel, preocupări teoretice și metodologice din zona metodelor de cercetare în spațiul socio-uman sunt completate de teorii ale comunicării, comunicare strategică și teorii privind dezvoltarea (nivel macro, mezo și micro). Abordarea teoretico-metodologică din universitățile americane are la bază modelul anglo-saxon al dezvoltării, mai exact este vorba de inițiative generate și gestionate de entități puternic conectate la realitățile comunitare.

Acest pol teoretic și metodologic, constituit din teorii ale comunicării, teorii ale dezvoltării și metodologii de cercetare care să sprijine monitorizarea și evaluarea proiectelor de dezvoltare, este completat de o serie de structuri de învățare cu un grad ridicat de aplicabilitate, menite să pregătească viitorii practicieni în problematica dezvoltării socio-economice. Aici pot fi amintite tehnologiile informatice, utilizarea noilor media, sănătate publică, participare /planificare participativă etc. În acest model practicienii din zona comunicării sunt integrați în eforturile complexe și nu de puține ori problematice ale dezvoltării sociale și economice.

Modul în care am abordat relația dintre problematica dezvoltării și comunicare este corelat cu practicile de intervenției privind dezvoltarea socio-economică în perioada post-comunistă. În cadrul acestor studii de caz se regăsesc cu predilecție practici dezvoltate de structuri ale celui de-al treilea sector în colaborare cu instituții ale administrației publice sau entități din sectorul privat profit. Acest model de mobilizare a resurselor în acțiuni colective este generat de practicile anglo-saxone în care o parte din soluțiile dezvoltării sunt generate de jos în sus și se bazează pe un sistem de relații și interacțiuni complexe, cu publicuri foarte eterogene (experiențe și interese diverse, așteptări, competențe și cunoștințe diferite etc.). Aceste contexte pot deveni problematice prin lipsa de coerență, lipsa unei viziuni comune sau prin lipsa unor interacțiuni care să construiască identități și valori comune. În astfel de contexte problematice facilitarea socială este necesară pentru a

genera intervenții calitative și cantitative semnificative de pe palierul activităților de comunicare și relaționare între actorii sociali/părțile interesate. Rezultatele pozitive, durabile, sustenabile și participative, în planul dezvoltării organizaționale, comunitare sau la nivel societal, presupun realizarea unor obiective și activități specifice planului socio-comunicațional.

În secțiunea de final a materialului se regăsesc principalele direcții și teme de cercetare ce vor fi dezvoltate. Demersurile de cercetare vor fi orientate spre înțelegerea adecvată a realităților comunicaționale și a proceselor de dezvoltare în plan social, cultural, economic, instituțional etc. Acest aspect cu puternice valențe aplicative, specific abordării cercetare-acțiune, obligă la cercetarea atentă a transformărilor legate de sfera norme și valori, a modului în care are loc diferențierea privind opțiunile valorice intergeneraționale, dimensiunile culturale etc. Viitoare teme de cercetare se doresc a fi multidimensionale (nivel grupal, comunitar, organizațional), interdisciplinare și vor urmări înțelegerea raporturilor dintre acțiunile în plan comunicațional și problematica dezvoltării sau a schimbărilor sociale.